

Bitig Türkoloji Araştırmaları Dergisi, Güz 2022 / 2: 99-111.

Orhan Pamuk'un Cevdet Bey ve Oğulları Adlı Romanında Modernist Unsurlar

Nesrin KAYMAKCI*

Öz: Modern Türk Edebiyatının bir medeniyet değişimi sonucu şekillenmeye başladığı ve roman adı verilen bir türün edebiyatımıza Batı'dan girdiği düşünülecek olursa, Türk Edebiyatında "modern" ve "modernizm" adı verilen kavramların Batı eksenli düşünülmesi ve yorumlanması kaçınılmaz olacaktır. Zira modernizmi temel alan eserlerde üzerinde durulmak istenen esas nokta farklı bir medeniyet, kültür ve zihniyet ile karşılaşmanın geleneksel kültüre alışkın olan bireyler üzerindeki etkisi ve bu etkinin yaratmış olduğu birtakım sorunlardır. Orhan Pamuk'un Cevdet Bey ve Oğulları adlı romanı da Osmanlı'nın son dönemlerinde yaşamakta olan bireyleri, onların aile ve toplum hayatlarını, Batı kültürü ile karşılaşmaları sonucu yaşamış oldukları kırılma noktalarını ele almaktadır.

Bu çalışmada Orhan Pamuk'un Cevdet Bey ve Oğulları adlı romanında yer alan kişiler, aileler ve onların Batı kültürü karşısında karşılaşmış oldukları birtakım kırılmalar, geleneğe kopuş, toplumsallıktan bireyselliğe geçiş, hayat algısındaki değişim, bu değişimin sebep olduğu varoluşsal sancular, yabancılaşma ve ölüm karşısındaki tavır ele alınmakla birlikte modernizmin romanda sadece içerik olarak kalmayarak modern anlatım yöntemleri ile de ne şekilde yer edindiğine değinilecektir.

Anahtar Kelimeler: Orhan Pamuk, Cevdet Bey ve Oğulları, modernizm, gelenek.

Modernist Elements in Orhan Pamuk's Novel Cevdet Bey and His Sons

Abstract: Considering that Modern Turkish Literature started to take shape as a result of a civilization change and a genre called as novel entered our literature from the West, it is inevitable to think and interpret West-centeredly the concepts "modern" and "modernism" in Turkish literature. Because the main point that is wanted to be emphasized in works based on modernism is the effect of encountering a different civilization, culture and mentality on individuals who are accustomed to traditional culture and some problems created by this effect. Orhan Pamuk's novel Cevdet Bey and His Sons deals with the individuals living in the last period of the Ottoman Empire, their family and social lives, and the breaking points they experienced as a result of their encounter with Western culture. In this study on Orhan Pamuk's novel, the people, families and some fractures they encountered in the face of Western culture, break with tradition, transition from community to individuality, change in the

---

* Doktora öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı (Türkiye). E-Posta: nesrin_kaymakci@hotmail.com / ORCID ID: 0000-0002-8746-737X.

perception of life, existential pains caused by this change, attitude towards alienation and death and how modernism has taken place in the novel will be discussed not only as content, but also with modern narration methods.

Key Words: *Orhan Pamuk, Cevdet Bey and His Sons, modernism, tradition.*

Giriş

Latince kökenli bir kelime olan modernizm, “modernus” kelimesinden gelmekte olup yeni olanı ifade etmektedir. Modern kavramının hep çağdaşlaşma kavramıyla değerlendirilmiş olup akla “yeni”, “yeni olan”, “eskiden uzaklaşmış” anlamlarını getirdiğini ve kavramın “yakın zamanın” eş anlamlısı olarak kullanıldığını belirten Yalçın Armağan’a göre, modernizmin temel aldığı dayanak “rasyonalizm”dir. “Modernizm, bünyesinde üretimin, yönetimin, devletin ve hukukun akılcılaştırılması ilkelerini taşımaktadır” (Batu, 2017, s.933). Akılcılığı temel alan modernizm, Weber’e göre Doğu toplumlarının sorunudur zira aydınlanma düşüncesini temel alan modernizmin amacı ilerleme olmuştur. Bu nedenden ötürü Doğu toplumları için modernizm bir nevi Batılı olmak demektir.

“Modernizmin eksiksiz bir tanımına ulaşmak, fenomenin karmaşık niteliğinden dolayı neredeyse imkânsızdır” (Armağan, 2017, s.18). Fakat genel geçer anlamıyla modernizmi şu şekilde tanımlamak mümkündür: “Modernizm, günlük hayatın tek düzeleşmesi, dini inançlara ve değerlere olan bağlılığın zayıflaması, yaşayış biçimlerinin farklılaşması ve bireyselleşmesi, kentleşmenin üst düzeye çıkması, hayatın her alanında bilim ve tekniğin yerleşmesi, kapitalizmin etkisinin ekonomik hayat üzerinde sürekli devam etmesi süreci olarak ifade edilebilmektedir. Bu da modernizmin hayatın her anında ve her alanında var olduğunu göstermektedir. Kendini geçmişin yerine oturtan modernizm, yeni bir dünya yaratarak günümüz toplumlarını karakterize eden, geleneklere, adetlere, inançlara, beklenti ve alışkanlıklara bağlı olmayan bir toplum meydana getiren sosyal bir düzenlemedir. Bu kapsamda modernizm, sosyal alanda değişimi ifade ederek farklılıkların, geleneksel yapılar yerine ikame edilmesidir” (Batu, 2017, s.933.) Sevim Kantarcıoğlu’na göre ise, “Modernizm, felsefede hümanizm, ekonomide liberalizm ve edebiyatta yeni romantizmi içine alan çok kapsamlı bir kavramdır. Modernizm, hem çağdaş bir düşüncedir hem de Rönesanstan günümüze kadar Batılı aydının ulaşmak istediği idealdir”(Kantarcıoğlu, 2007,s.1).

Gelenek ise modernizm ile birlikte adını sıkça duyduğumuz bir kavramdır. Özellikle Türk toplumunda gelenek daima korunması gereken ve uygulanması gereken bir kavram olarak korunmaya çalışılmış, bu sebeple sosyal bilimlerde üzerinde pek çok araştırma yapılmış ve önemi tartışılmıştır. Gelenek, bir topluluğun kendinden önceki kuşaklardan devraldığı ve çeşitli aktarım yöntemleri kullanarak daha sonraki kuşaklara ulaştırdığı her türlü maddi, manevi kurum ve uygulamalar biçimi olmakla beraber bir önceki duruma ait olanın bir sonraki durum için de yenilenmesidir. Sosyolojik bir yaklaşım ile gelenek kavramına bakılacak olduğunda “kuşaktan kuşağa aktarılan bilgi, düşünce ve kültür birikimini ifade etmekte” olduğu görülecektir (Batu, 2017, s.994). Nitekim, “gelenek kimine göre örf, adet ve göreneklere; kimine göre dinsel argümanları ve bunlara ait ritüelleri; kimine göre ise daha farklı anlamlara karşılık gelmektedir” (Batu, 2017, s.994).

Modernizm kavramının kökeni gereği Doğu toplumlarınınca Batılılaşma ile birlikte ele alınan bir kavram olduğuna daha önce değinilmişti. Batı medeniyeti ile tanışan ve

onların bilimsel anlamda kendilerinden ileride olduklarını düşünen Doğu toplumları, kendilerinden önce Rönesans, Reform ve Aydınlanma Çağı'nı yaşamış olan bu medeniyeti örnek alarak aynı seviyeye ulaşmak istemişlerdir. Fakat bu hususta gözden kaçırılan husus şudur ki Batı toplumunun inanç ve kültür gereği hayat algısı ve yaşayış tarzları başkadır. Üstelik bu yaşayış tarzı İslam inancı çevresinde gelişmiş olan Doğu medeniyetinin hayat algısından farklıdır. Bu süreçte Batının hangi yönünün alması gerektiği ve hangi hayat algısını seçmesi gerektiği içerisinde kalan birey için birtakım bocalama, varoluşsal ve düşünsel sancılar, içerisinden gelmiş olduğu geleneği sorgulama, toplumsallıktan bireyselliğe yönelme, bunun neticesi olarak içerisinde bulunmuş olduğu topluma yabancılaşma yaşamıştır. Karşılaşmış olduğu farklı medeniyetin hayat algısından etkilenen birey, bu süreçte pozitivizm, materyalizm, akılcılık gibi düşüncelere yönelmiş, bunun neticesinde ölüm algısı da değişmiştir.

Orhan Pamuk'un *Cevdet Bey ve Oğulları* adlı romanında da modernizm ile tanışan Osmanlı toplumunun yaşamış olduğu dönüşüm ele alınmıştır. Eser hakkında kısaca bilgi verecek olursak, *Cevdet Bey ve Oğulları*, Orhan Pamuk'un ilk romanı olup, 1982 yılında yayınlanmıştır. Romanda Nişantaşılı bir ailenin yirminci yüzyılın başından itibaren üç kuşak boyunca serüvenleri anlatılmaktadır. Romana ismini veren Cevdet Bey, Sultan Abdülhamit döneminde yaşayan İstanbul'un ilk Müslümanlarından biridir. Cevdet Bey'in amacı işlerini büyütme olarak görüne de esas amacı "modern bir aile kurmaktır" (Pamuk, 2016).

"İçinde yetiştiğim (içinden çıktığım) İstanbullu yarı burjuva yarı Osmanlı büyük aile çevresine tavrım bu romanı yazdığım yıllarda işte böyleydi: O aileye ait olduğum için duyduğum bir mutluluk, hatta bir sevinç duygusuyla aynı anda yaşadığım bir kızgınlık, hatta sonu alaycılığa varan bir öfke arasında gidip geliyordum." (Pamuk, 2016, s.644).

İfadelerinden de anlaşılacağı üzere, yazar içerisinde yaşadığı toplumu ve bu toplumun durumunu okuyucuya yansıtmayı amaç edinmiş, romanının toplumun "resmi" olmasını amaçladığını da belirtmiştir.

Cevdet Bey ve Oğulları adlı romanda modernizme geçiş unsurlarını çeşitli başlıklar altında incelemenin romanda ele alınan konular ile dikkat çekilmek istenen hususların neler olduğunu daha net görmekte faydalı olacaktır. Bu başlıklar iki bölümde sıralanacak olup ilk bölümde içerik bakımından modernizme geçiş unsurları ele alınacak olup ikinci bölümde ise romanda yer alan modern anlatım teknikleri üzerinde durulacaktır.

1. İçerik Bakımından Modernizme Geçiş Unsurları

Cevdet Bey ve Oğulları bir ailenin üç kuşağı üzerine kurulmuş, aile içi gelişmelere dayanan Ankara/siyaset ekseninde bazı sosyal/siyasal ilişkilere temas eden bir romandır ve "Sultan Abdülhamit'e düzenlenen suikastten dört gün sonra başlayarak 1970'li yılların başına kadar geçen süre içinde, bir ailenin tarihi çevresinde gelişen olayları ele almaktadır" (Yalçın, 2017, s.545). Bahsi geçen hususları daha net görebilmek adına romanda yer alan sosyal ve siyasal değişimler, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş, toplumsallıktan bireyselliğe dönüşüm, gelenekten kopuş (aile yapısı, eşya algısı, yaşam tarzı, giyim tarzı, kadın-erkek ilişkileri), Doğu-Batı algısı, modern bireyin akılcı, pozitivist tavrı ve ölüm algısı gibi hususlar başlıklandırılarak incelenecektir.

1.1. Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne Geçiş

Cevdet Bey ve Oğulları'nda üzerinde durulması gereken hususlardan birisi romanın başlangıcında üzerinde yaşanan toprakların monarşik sistemle yönetilmesidir. Fakat Avrupa'ya giden aydınların oradaki siyasi özgürlük ortamını görmesi, Jön Türklerin birtakım faaliyetleri, giderek çökmekte olan devlet sistemi ve yaşanan savaş sonucunda bahsi geçen toprakların Cumhuriyetle yönetilmesine karar verilmiştir.

Romanda, Osmanlı Devleti'nin içerisinde bulunduğu dönem ve Abdülhamit yönetimi hakkındaki görüşler toplum tarafından farklı şekilde karşılanmaktadır. Toplumun kimi kesimi padişaha mutlak bir saygı ve bağlılık içerisinde. Bu durumun örneği olarak Cevdet Bey'in henüz gençken yanlarından ayrılmış olduğu ve geleneksel bakış açısına sahip olması nedeniyle neredeyse hiç uğramadığı, Haseki'de yaşayan teyzesi ile arasında geçen diyalogda görmekteyiz: "Teyze "O hâlâ padişahımıza karşı mı geliyor?" diye sordu. Cevdet Bey: "Şimdi çok hasta!" diyerek kaşlarını çatı" (Pamuk, 2016, s.40). Fakat bir diğer yandan Osmanlı'nın içerisinde bulunduğu durum gitgide karışmakta ve padişah karşıtı eylemler artmaktadır. Söz konusu durumu Cevdet Bey'in gitmiş olduğu paşa konağındaki sohbetten de anlamaktayız: "Aferin! Ben de anlıyorum!" dedi Şükrü Paşa. Güldü: "Bizim zamanımız geçiyor. Koca Abdülhamit'e bomba atıldı. Çoluk çocuk ihtilâlcî. Kimse durumdan memnun değil. Abdülhamit'e bomba atılacağı kimin aklına gelirdi? O da tepetaklak olacak, devrilip gidecek"(Pamuk, 2016, s.57).

İfadelerinde görüldüğü üzere, toplumun bir kısmı Cevdet Bey'in teyzesi gibi hâlâ Sultan Hamid'e e onun nezdinde Osmanlı Devleti'ne karşı olumlu düşünceler beslemekte iken diğer kısmı Şükrü Paşa gibi ihtilâlcî bir tutum benimsemekte ve olumsuz düşünceler beslemektedir. Bu durumun neticesi, romanın ikinci bölümünde kendini göstermiştir. İhtilâlcî kısmın beklediği olmuş, Osmanlı Devleti'nin yerine Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştur:

"Avrupa, bizim için, bundan sonra yalnızca bir şey olacaktır. Şey diyorum: Bir... bir hedef! Daha doğrusu bir örnek." Sait Bey vagon-restoranla birlikte sallanıyor, hızlı hızlı konuşuyordu: "Artık gururu bir yana bırakmalıyız. Şunu hep söylerim: Kılıçlarımızın şakırtısını, tüfeklerin ve makinelerin gürültüsü bastırılı yıllar oluyor... Artık devlet eski devlet değil; ne de dünya eski dünya! Yirminci yüzyılın yarısına geliyoruz... Bindokuzyüzotuzaltı şubatı... Bindokuzyüzelli'ye ne kaldı? İçelim, içelim ve gururu bir yana bırakıp Cumhuriyet'i ve Avrupa'yı içimize sindirelim... Ama siz hiç içmiyorsunuz!" Ömer birşeyler söylemeye çalıştı. "Bindokuzyüzotuzaltı şubatı!" diye düşünüyordu... "İstanbul'a dönüyorum..."(Pamuk, 2016, s.95)

Şeklinde ifadelerde görüldüğü üzere, romanda ihtilâlcî olarak adlandırılan kesim için yeni hedef Avrupa'dır, geri kalmışlığın simgesi olan "kılıçların şakırtısı"nın yerini "makinelerin gürültüsü" almalıdır. Artık dünya değişmiştir ve yeni yüz yılda örnek alınacak şey Avrupa'dır. Bir diğer değişim ise yönetim sisteminde görülür. Yönetim sisteminde oluşan değişim, bundan sonraki süreçte kendisini hayat tarzı, kültür ve zihniyette de gösterecek, geleneğin yerini modern yaşam tarzı alacaktır. Sait Bey'in de ifade ettiği gibi Avrupa Türk toplumu için ulaşılmak istenen bir "hedef"tir. Osmanlı'da yer alan "cihana hakimiyet" duygusu, "üstünlük" "gururu bir kenara bırakarak" yerini Avrupa'ya özenmeye bırakmıştır.

1.2. Toplumsallıktan Bireyselliğe Dönüşüm

Romanda toplumsallıktan bireyselliğe dönüşüm farklı şekillerde ele alınmıştır. Söz konusu durumu en belirgin şekilde, Cevdet Bey'in kardeşi Refik'te görmekteyiz. "Üç katlı evde kümes gibi bir odaya tıklımışız... Zaten bu zamanda, böyle bütün aile bir evde oturmak hata. Herkes dikkatle birbirini izliyor, bir şey yapmaya kalksan hemen kokusu çıkar" (Pamuk, 2016, s.231). İfadelerini sarf eden Refik, konakta Cevdet Bey ve diğer kardeşleri ile birlikte geniş aile şeklinde yaşarken bunalım içerisine girer ve okuduğu Batılı yazarların kitaplarının da etkisiyle eşini yanına alarak bir apartman dairesine taşınır. Refik'in bu hareketi, bir nevi geleneği bozmaktır, denilebilir.

1.3. Gelenekten Kopuş

Gelenekten kopuş, bu romanın başat unsurlarından biri olarak nitelendirilebilir. Zira üç kuşak arasındaki dönüşümün gözler önüne serildiği romanda, bir zamanlar bahsi geçen üç kuşak hep birlikte konakta oturmakta, bayram sabahları Cevdet Bey'in elini öperek güne başlamaktadır. Fakat daha sonra Cevdet Bey'in aile ve çevresi gitgide Türk örf ve adetlerinden uzaklaşmaya başlamıştır. Bu durumu birden fazla hususta rahatlıkla gözlemleyebilmekteyiz. Bunlardan biri ev dekorasyonunda yer alan değişimlerdir. Örneğin, art nouveau yatak odası alınması, evlerinde piyano bulundurmaları, evde köpek beslemek, yeni koltuk takımları alınması, çeşitli tablolar asılması ve konakta oturulmakta iken apartmana taşınma örnek verilebilir.

"Geniş odaya girdi, ama burada eşyadan başka bir şey göremedi. Sağına soluna baktı: İskemleler, divanlar, koltuklar, avizeler gördü. Oda serinceydi. Eşya arasında yürüdü. Duvara asılı bir tabloya baktı ve başkalarında böyle şeylere bakarken bir heyecan uyandırdığını düşündü. Ayakları kedi ayağına benzeyen yaldızlı koltukları seyretti. Bir köşede üzeri sedef kakmalı bir küçük sandık duruyordu." (Pamuk, 2016, s.52)

İfadelerinde değişen ev dekorasyonunu görmekteyiz. Zira önceleri divanlar olan odada şimdi hem divan hem koltuklar yer almaktadır. Duvarda yer alan tabloya bakarken ise "başkalarında böyle şeylere bakarken bir heyecan duyulması" ve koltukların ayaklarının "kedi ayakları"na benzemesi ironik bir tutum olarak değerlendirilebilir.

Bir diğer değişen unsur, moda algısıdır. Örneğin Nişantaşı'nda giderek çoğalmakta olan Fransız modacılar, vitrinlerde yer alan Batılı tarzda kıyafetler, ağızda tutulan pipolar bunlara örnek verilebilir. "Şık bir kadın cumartesi alışverişinden dönüyordu. Mini etekli bir genç kız bir 'butik'in vitrinine bakıyordu." (Pamuk, 2016, s.571) İfadesinde yeni neslin temsilcilerinden genç kızın giydiği "mini etek" in vurgulanması bahsettiğimiz durumu destekler niteliktedir.

Bir diğer unsur ise değişen kadın erkek ilişkileridir. Söz konusu romanda, önceleri kadın ve erkek çok fazla bir arada bulunmazken, zamanla birlikte kokteyllere katılmışlar, rahatlıkla sohbet eder ve flörtleşir olmuşlardır. Örneğin romanda eski neslin temsilcisi Cevdet Bey, Nigân Hanım'ı yalnızca iki defa uzaktan gördükten sonra evlenmişken, yeni neslin temsilcilerinden Ömer, Nazlı ile baş başa yemek yemiş ve birlikte alkol almıştır. Son kuşak temsilcisi olan Ahmet ise kız arkadaşı İlknur ile rahatlıkla iletişim kurabiliyor, kimi zaman evde baş başa sohbet ediyor, birlikte yaşama hayali kuruyorlardır. Bahsi geçen değişen hayat algısını bu gibi durumlarda rahatlıkla görebilmekteyiz. "Kendi kendilerine görüşmüşler, anlaşmışlar. İkisinin de

aklı başında. Bana kalırsa bizlere söz bile düşmez. Doğrusu da bu galiba. Bize söz düşmemeli, öyle değil mi? Madem ki onlar akli başında ve... ve iyi okumuş iki insan, bize kararlarını doğru bulmak düşer." (Pamuk, 2016, s.182) Şeklinde ifadelerle kadın-erkek ilişkilerine dair değişen bakış açısı vurgulanmıştır. Nitekim, romanda önceleri yadırganan durumlar zamanla anlayışla karşılanması gereken durumlar olarak ele alınmıştır. Fakat yazar bazı noktalara eleştirel bir gözle yaklaşmaktadır. Örneğin, Melek'in Nişantaşı'nda uğradığı taciz ve bunu anlatış şekli zamanla kadın-erkek ilişkisinin uğradığı yozlaşmayı gözler önüne sermektedir: "Her şey çok kötü oldu!" dedi. 'Memleketin hali de felâket! Geçen gün anneme giderken, Nişantaşı'nın ortasında laf attılar bana! İnsaf artık! Nişantaşı'nın ortasında!'" (Pamuk, 2016, s.588) Görüldüğü üzere, *Cevdet Bey ve Oğulları*'nda gelenekten kopuş farklı açılardan ele alınmış olup üç kuşak arasındaki farklılıklar karşılaştırılmalı olarak ele alınmıştır.

1.4. Doğu- Batı Algısı

Romanda yer alan unsurlardan en önemlilerinden birisi Doğu-Batı algısı ve bunun üzerine yapılan tartışmalardır, diyebiliriz. Zira, Osmanlı Devleti'nin eleştirildiği, Jön Türkler tarafından sistem karşıtı fikirlerin yer verildiği romanda Doğulu bir yaşam tarzından Batılı yaşam tarzına geçiş, Cumhuriyet'in ilanı ve inkılapların yürürlüğe girmesi yoluyla yer edinmiş, daha Abdülhamit döneminde iken Batı ile tanışan genç fikir adamları ilerlemenin Batı gibi olmakla gerçekleşeceğini savunmuştur. Söz konusu romanda alaturkalık/alafrangalık kavramlarını Cevdet Bey'in her ne kadar konağını Batılı tarzda döşetse de alt katta yer alan alaturka tuvaleti kullanmaktan vazgeçmemesi şeklinde görmekteyiz. Cevdet Bey kurmak istediği aile hakkındaki düşüncesini şu şekilde dile getirmiştir: "Alafranga bir aile kurayım dedim, ama sonunda hepsi alaturka oldu!" diye düşündü. Bir zamanlar rahmetli ağbisinin yaptığı bir şakayı hatırlayarak güldü: 'Sonunda hepsi alafranga olmak isteyen alaturka oldular ki, bu da alaturkanın kendine özgü bir türüdür!'" (Pamuk, 2016, s.115) İfadelerinde görüldüğü üzere, Alafranga bir aile kurmak isteyen Cevdet Bey, bu isteğinin gerçek olmamasından yakınmaktadır. Bu durum, ağabeyinin cümlesi ile eleştirel bir biçimde ele alınmıştır. Doğu'nun Batı'ya bakış açısı bu şekilde yansıtılırken, Batı'nın Doğu hakkındaki fikirleri Erzincan'da bir tren yolu yapımında görevli olan Alman Herr Rudolph'un dilinden yansıtılmaktadır:

"Çünkü Türkler başka insanlar, ben başka!" dedi Alman mühendis. (...) Ben şu doğudan hoşlanmıyorum. (...) Refik'e önceden okuttuğu Hölderlin'i gene heyecanla ezbere okudu. Sonra cümleleri teker teker hatırlayarak Türkçeye çevirdi: 'Tıpkı muhteşem bir Despot gibi doğu, gücü ve göz kamaştırıcı ışığıyla insanları yere çalar, insan orada daha yürümeyi öğrenmeden diz çökmek, konuşmayı öğrenmeden dua etmek zorunda kalır!' (...) Herr Rudolph heyecanla Refik'i işaret etti: 'Siz de uyuşmıyorsunuz tabii, siz de! Hiçbirimiz şu içinde yaşadığımız toprağa göre değiliz. Şeytan girmiş bir kere içinize, ruhunuza aklın ışığı düşmüş, artık yabancısınız, ne yaparsanız yapın yabancısınız. Yaşadığınız dünya ile ruhunuz arasında uyumsuzluk var, bunu biliyorum, çok iyi görüyorum. Ya dünyayı değiştireceksiniz ya da dışarda kalacaksınız! (...) "Aklın ışığı Doğu'nun ruhuyla uyuşmuyor... Çevrenizdekiler gibi olamıyorsunuz. Bana Rousseau'dan sözediyorsunuz... Ama içinde yaşadığınız dünya bambaşka..." (Pamuk, 2016, s.293-294).

Şeklinde ifadelerinden anlaşılacağı üzere, Batı'nın gözünde Türkler, hoşlanılmayan bir toplum olarak kalmış olup Herr Rudolph bu durumu "despot" kelimesiyle ifade etmiştir. Rudolph'a göre, her ne kadar Batılı kaynakları okursa

okusunlar Türkler tam Batılı olmadıkları gibi yaşadıkları topraklara da yabancılaşmaktadırlar. Zira ona göre, “aklın ışığı ile Doğu uyuşmamak”tır. Doğu, romanda -kimi zaman kendilerine itiraf edemeseler bile- geri kalmış, medeniyetten yoksun olarak algılanırken Batı, gerçek hayatın var olduğu ve ulaşılmak istenen bir hayal niteliğindedir. Söz konusu durum hakkında Cevdet Bey'in ağabeyi Nusret şunları söylemektedir: “‘Ee, o kadar utanma!’ dedi birden Nusret. ‘Onunla konuşmamış olman senin suçun değil. Bu kötü geleneklerin, buradaki pis, sefil, kötü hayatın bir sonucu. Anladın mı ne demek istediğimi? Buradaki dünya nedir, anladın mı?’” (Pamuk, 2016, s.28). İfadelerinde görüldüğü üzere, Nusret ait olduğu toplumun geleneklerini ve hayatını “pis, sefil, kötü” olarak nitelendirmektedir. Oysa Avrupa, ulaşılması gereken bir “hedef”tir. Avrupa algısının toplumda ne şekilde yerleşmiş olduğunu Sait Bey'in şu sözlerinden anlamaktayız: “Avrupa, bizim için, bundan sonra yalnızca bir şey olacaktır. Şey diyorum: Bir...bir hedef! Daha doğrusu bir örnek.” (Pamuk, 2016, s.95) Görüldüğü üzere *Cevdet Bey ve Oğulları*'nda yer alan karakterlerin zihninde Doğu, geri kalmış ve utanılacak bir toplum olarak yer edinmişken, Batı ise ulaşılması gereken bir hedef ve amaç olarak yer edinmiştir.

1.5. Modern Bireyin Akılcı, Pozitivist Tavrı ve Ölüm Algısı

Modern toplumlar, yaşanan hızlı değişikliklerle geleneklerden kurtularak aklın ve bilimin önderliğinde evrensel ahlak ve hukukun geliştirildiği, özgürlüğün var olduğu yeni bir yaşam alanı oluşturmuştur. “Modernleşme ile birlikte insanın dünyayı ve çevreyi algılayışı değişmiş, her şeyi Tanrı üzerinden açıklayan kaderci anlayışın yerini akıl, bilim, pozitivism almıştır.” (Aslan Yaşar, 2011, s.10)

Cevdet Bey ve Oğulları'nda ise Batılı düşünürler ve onların eserleri ile tanışan bireyler, Doğu'nun mistik, kaderci hayat algısından uzaklaşarak zamanla akılcılık ve pozitivismin etkisine kendilerini kaptırmışlardır. Bu durumu ilk olarak Cevdet Bey'in ağabeyi Nusret, ikinci kuşak temsilcileri olarak Cevdet Bey'in oğlu Refik, arkadaşları Ömer ve Muhiddin ve son olarak üçüncü kuşak temsilcisi Ahmet'te görmekteyiz.

Nusret, Batı'da okumuş olan bir tıbbiyelidir. Avrupa'daki aydınlanmacı felsefeye şahit olmuş ve kendisini bu felsefeye kaptırmıştır. Öyle ki aydın ve ışıklı biri olsun diyerek oğlunun adını dahi Ziya koymuştur: “Cevdet? Oğlum yalanlara inanmasın. Oğlum aklın ışığına, kendine inansın... Aklın aydınlığı... Ben ona boş yere Ziya demedim!” (Pamuk, 2016, s.77) ifadelerinde bu durumu açıklamıştır.

Refik ise durumundan memnunken arkadaşları Ömer ve Muhiddin'in düşünceleri ile birtakım zihin karmaşaları yaşar, içerisinde bulunduğu durumdan mutsuz hale gelir. Ömer'in yanına Erzincan'a gider, bu gidiş bir nevi kaçıdır. Zira orada okumalar yapar, özellikle Hölderlin'den etkilenir, Herr Rudolph ile sohbet eder, tartışmalar yapar. İstanbul'a döndüğünde ise fikirleri değişmiştir ve döner dönmez konaktan ayrılır. “Refik (...) ‘Hayatıma bir anlam vereceğim!’ dedi. (...) ‘Hırs yok bende!.. Tutku yok!..’” (Pamuk, 2016, s.229-231) İfadelerinde görüldüğü üzere hayatına bir anlam verme arayışı içerisine girer.

Muhiddin ise önceleri Baudlaire okumakta, onun tarzında şiirler yazmakta iken, “ülküçü” bir subayla tanışıp *Ötüken Dergisi*'ne girdikten sonra Türkçü şiirler yazmaya başlamıştır. Romanın “Türkçüler Arasında” adlı bölümünde bu konu detaylı şekilde incelenmiştir.

Son kuşak temsilcisi Ahmet ise Paris’te resim eğitimi almıştır, tüm gününü atölye olarak kullandığı evinde geçirmektedir, Nişantaşı’nda görmüş olduğu birbirine benzer insanları ve hayat tarzlarını eleştirmektedir.

Romanda hayat algısının değişim şeklini “ölüm” kavramı üzerinde çarpıcı şekilde görmekteyiz. Zira Cevdet Bey’in ölümü ile birlikte, tutmuş oldukları yası hal ve hareketten ziyade siyahlar giyinerek ve gazeteye ilan vererek geçiştiren ailesi, önceleri bayram namazına babaları ile giderken, cenaze namazı için abdest dahi almamışlardır.

Aile içerisinde geleneğin son temsilcisi olan Nigân Hanım öldüğünde ise torunu Ahmet hiçbir şey hissetmeyerek üst kata evine çıkıp yarım kalan resmini tamamlamıştır. Bu konuda şu değerlendirme yerinde olacaktır: Geleneksel dönem ile modern dönem arasında ölüm pratikleri üzerinde yaşanan en belirgin dönüşüm “ölümün kurumsal organizasyonları” süreçlerinde ortaya çıkmıştır ve bu durum gösterge olarak da hastane pratiklerinde yansımaları bulmuştur. (Sağır, 2013, s.213)

2. MODERN ANLATIM YÖNTEMLERİ

Cevdet Bey ve Oğulları’nda modernizm yalnızca içerik olarak kalmayarak biçim olarak da kullanılan bir ögedir. Bu hususta Yakup Gelir ve Mehmet Tütak’ın şu görüşleri kayda değerdir:

Modernist romanın başat öğelerinden biri de biçimdir. Estetiğin ön plana alındığı bu romanlarda biçime oldukça önem verilir. Bu anlayış doğrultusunda geleneksel romanda olduğu gibi olayların iç içe örülmesiyle kurulan bir olay örgüsü ve geleneksel serim-düğüm-çözüm düzeninin yerine modernist romanlarda mektup, günlük gibi türler ile leitmotif, bilinç akışı, monolog, geriye dönüşlerin ustaca harmanlandığı teknikler kullanılır. (Gelir, Tütak, 2017,s .1097)

Romanda anlatım teknikleri önemlidir zira “Bu tür eserlerde estetik dokuyu meydana getiren, romanı roman yapan yanı anlatım tekniklerinde aramak gerekir.” (Tekin, 2004, s.187) Edebi eserlerde biçimin içeriği desteklediği gerçeği de bir diğer önemli husustur.

Cevdet Bey ve Oğulları ise yer yer geleneksel roman anlayışını sergilemekte iken kullanmış olduğu anlatım yöntemleri bakımından iç monolog, bilinç akışı, iç çatışma, leitmotif, mektup, günlük gibi modernist roman unsurlarını barındırmaktadır.

2.1. İç Monolog

Modern anlatım tekniklerinden biri olan iç monolog *Cevdet Bey ve Oğulları*’nda sıkça yer verilen bir tekniktir. “İç monolog (İnterior monologue) okuyucuyu, kahramanın iç dünyasıyla karşı karşıya getiren bir yöntemdir. Yöntemin uygulandığı bölümlerde yazar -daha doğrusu-anlatıcının varlığı ortadan kalkar; muhtemel yazım ve açıklamalar, okuyucuya bırakılır.” (Tekin, 2004, s.264) *Cevdet Bey ve Oğulları*’nda iç monolog genellikle karşılaşmış oldukları siyasal ve kültürel değişimler neticesinde bir tür sorgulama ve ayrıştırma çabaları ile birlikte gelişir. İç monoloğun yaygın olarak kullanıldığı yerlerden birisi Cevdet Bey’in yer aldığı kısımlardır: “‘Yarın gelirim !’ dedi Cevdet Bey. Sonra birden, ‘O kadar çok işim de var!’ diye düşündü. ‘Öbür gün mü deseydim keşke?’”(Pamuk, 2016, s.88) ifadeleri iç monoloğa örnek verilebilecekken bunun gibi bir başka örnek ise “‘O ölüyor, ben yaşıyorum!’ diye düşündü.” (Pamuk, 2016, s.88) ifadesinde görülebilir. “Küçükken köpeklerden korkardım. Küçükken bahçelere çıkardık. Ağbimle oynardık.

Hidrellez'de... İkidir Hidrellez'i düşünüyorum.” (Pamuk, 2016, s.91) yahut “Cevdet Bey, ‘Herkes uyumuş bile!’ diye düşündü. ‘Kimsenin misafire aldırış ettiği de yok! Yaşlandık biz!’” (Pamuk, 2016, s.114) İfadelerinde görüldüğü üzere, Cevdet Bey’in iç monologları genellikle eski-yeni karşılaştırması şeklinde görülmektedir.

Ailenin diğer fertleri için iç monolog türleri Avrupa hayranlığı şeklinde karşımıza çıkmaktadır: “Nigân Hanım: ‘Kibar adam!’ diye düşündü. ‘Ne de olsa bir Avrupalı!’” (Pamuk, 2016, s.148)

Bir sonraki kuşak için iç monolog genellikle bireylerin karşılaşmış oldukları yeni medeniyet karşısında bocalamaları ve özlerini arama çabaları şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu durumu Baudlaire hayranı genç şair Muhiddin’de görmekteyiz:

“Muhittin çekirdekleri masanın üzerine koydu. ‘Onlar böyle rahat, sakın ve huzurlular, çünkü öleceklerini bilmiyorlar!’ diye düşündü.(...) ‘Ben, peki, nasıl böyle oldum?’ Şiirlerinde ölüm ve ölüm korkusu çok yer tutuyordu. ‘Ben öleceğimi Baudelaire’den öğrendim. Öteki Fransızlardan öğrendim, öğrendikten sonra da böyle oldum işte!’” (Pamuk, 2016, s.167)

Avrupa’da bulunup, Batı’nın pozitivist zihniyetiyle karşılaşan Ömer de iç sorgulamalar yapmaktadır: “‘Ben neye inanıyorum? Benim için hayatta değerli olan nedir?’” (Pamuk, 2016, s.391) ifadeleri buna örnek verilebilir.

Görüldüğü üzere, romanda iç monolog genellikle sorgulamalar şeklinde yapılırken eski neslin temsilcisi Cevdet Bey, iç monologlarında yeni neslin içerisinde bulunduğu durumu eleştirmektedir. Bir sonraki kuşak ise iç monologları bir arayış vasıtası olarak kullanmaktadırlar.

2.2. Bilinç Akışı

Modern roman anlatım tekniklerinden olan bilinç akışında “kahramanın kafasından geçenler düzensiz bir şekilde, çağrışımlarla, zıplamalarla farklı yönlere gider.” (Karabulut, 2012, s.1377) Bu teknikte, “roman karakterinin anlattıklarının çoğunda geçmişle şimdiki zaman, gerçekle hayal, kendi iç hesaplaşmaları ön plandadır” ve “dibilgisinde sapmalar, duygu ve düşüncelerdeki karmaşıklık dikkati çeker.” (Karabulut, 2012, s.1377)

Bilinç akışını Cevdet Bey’in gitmiş olduğu eczanede raflara bakınca aklından geçenleri söylerken görmekteyiz:

“Şişman adam bu şişelerin etiketlerini zamanı ve parası olan insanların rahatlığıyla okuyor, seçiyordu: Evian, Vittel, Vichy Apollinaris. Cevdet Bey birden, ta Fransa’dan gelen bu suları, sonra içkileri, bir masanın üzerinde duran Tobler çikolatalarını, bugün sis yüzünden dükkânına geciken Eskinazi’nin de yediğini düşündü. ‘Sonra, o konaklarda yaşayan paşalar da bunlardan atıştırıyor! Ben ne yapıyorum? Ben çalışıyorum, evleneceğim. Ağbim hasta, ama öleceği yok, turp gibi. Ermeni kadın. Benim ticaretten sevmeye vaktim kalmadı. Beklemek ne sıkıcı! O camın üzerinde ne yazıyor? Tersinden de okuyabilirim: Müstahzarat-ı Tıbbiye-i Ecnebiye... Öteki de Tıbbiye-i Osmaniye.’ Tombul ve güleç adam şişeleri seçti, ayırdı, uşağını yollayarak aldirtacağını söyledi. ‘Evine gidip onları içecek. Hep birlikte yiyecekler, içecekler, gülüşecekler... Ben de evlendikten sonra... Ethem Pertev Kuvvet Şurubu, Krem Pertev... Hâlâ bitmedi mi bu doktorun işi? Kapı açılınca hemen içeri gireyim de... Atkinson Kolonyaları... Katran Hakkı Ekrem öksürük şurubu. Hünyadi Yanoş Müshilleri... Bir kere küçükken ishal olmuşum da, ölüyorum

sanmıştım. Kimse de öleceğimi düşünmemişti. Ya ölseydim! Hayır! İşte kapı açıldı!” (Pamuk, 2016, s.32)

Söz konusu durumda hem devletin siyasi yapısı hem Batı’dan gelmiş olan çikolata ve krem markalarını hem de aile kurmakla ilgili Cevdet Bey’in fikirleri sergilenmiştir. Yani biçim içeriğe eşdeğer düzeydedir. Bir sonraki kuşak temsilcilerinden Refik’in bilinç akışı da modern hayata geçişin izlerini taşır:

“Refik arkada pencereye iyice sokulmuş, başını cama bükmüş, oturuyordu. Pencerelerden akıp giden görüntülere, Mühendis Mektebi yıllarında her gün geçtiği tramvay yolunun çevresindeki hiç değişmeyen yapılara, duvarlara, ağaçlara, duraklara bakıyordu. "Maça gittim. Şimdi eve dönüyorum. Pazar öğleden sonra. Martin ondokuzu 1939. Yarın her zamanki gibi yazıhaneye gideceğim. Tramayların arkasına asılan çocuklar... Annem evde grip... Hava soğuk... Evde bir çay içerim, aşağıda biraz otururum, sonra yukarı çıkarım. Konuşuruz... Perihan ile?.. Ne?.. Şimdi niye konuşmuyoruz?.. Osman'ın bir metresi var, Nermin bilmiyor... Biliyor mu? Nermin'in bir adamla ilişkisi var... Bunu Osman'a söylemedim!.. Hepimiz öleceğiz... Şu adam orada ne bekliyor?.. Mezarlıklar, mezar taşları, Hıristiyanlar... Herr Rudolph... Ona ne yazayım? Hölderlin. Saat kaç? Beşbuçuk. Annem merak etmiştir. Melek ne yapıyor? Hepsi düzelecek... Bütün hayalim bir düzene girecek. Yapılması gereken şeyi bulacağım... Üyelik ödeneği? Nasıl yaşamalı bunu bulacağım... Sonra, ama sonra... Evet, şu büyük tasarımı, hayatımı düzene sokacak şu büyük programı bitirdikten sonra bütün hayatım düzene girecek. Şimdi ne yapıyorum? Bekliyorum, pencereden dışarı bakıyorum. Arabanın içinde hiç konuşmuyorum. Ama biz Perihan ile odamızda konuşuyoruz. Ankara'dan döneli bir ay oldu... Perihan bana kızmıyor... Kitaplar... Yaşıyorum..." (Pamuk, 2016, s.140)

Örneklerde görüldüğü üzere, *Cevdet Bey ve Oğulları* adlı romanda modernist unsurlardan bilinç akışı tekniğine bolca yer verilmiştir. Söz konusu teknik, verilen örneklerden daha sık biçimde romanda yer almış, çalışmamızda kısaca üzerinde durulmuştur.

2.3. İç Çatışma

İç çatışma bir kişinin kendisiyle olan tinsel çatışması şeklinde tanımlanabilir. *Cevdet Bey ve Oğulları*'nda bu durumu Doğu-Batı veya gelenek-modernite çatışması şeklinde görmekteyiz. Bireylerin değişen hayat tarzları karşısındaki tutum ve düşünceleri iç çatışma ile yansıtılmıştır. Muhiddin'in arkadaşının eşi olan Perihan'a bakarken aklından geçenler iç çatışmaya örnek verilebilir:

“Muhittin ilginç bir şey görmedi, döndü, Perihan'ın yüzünü yandan gördü. Birden, ‘Güzel kadın!’ diye düşündü. Perihan'ın küçük burnunu, yumuşak tenini görüyordu. Sekiz on saniye ona öyle baktı. Gene, ‘Güzel kadın!’ diye düşündü ve korktu. ‘Ne yapıyorum? Şaşıyorum galiba biraz! Kendimi ona bakarken görmek istemezdim. Güzel bir kadın insanı öldürür!’” (Pamuk, 2016, s.140)

İfadelerinden anlaşılacağı üzere, Muhittin Perihan'a bakarken onu ne kadar beğendiğini düşünmüş, fakat iç çatışma yaşayarak bunun bir “günah” olduğunu düşünerek düşüncelerinin aksini dile getirmiştir. Bir diğer iç çatışma örneğiyle milletvekili olan Muhtar Bey'in düşüncesinde karşılaşmaktayız: “Muhtar Bey'in canı sıkıldı: "Hayalperestlerden hoşlanmıyorum!" diye mırıldandı. "Belki ben de şu görev umuduyla yanıp tutuşurken hayalperestlik ediyorum... Ben boş umutlar besleyen zavallı bir hayalperestim!” (Pamuk, 2016, s.422) Verilen örneklerden anlaşılacağı

üzere iç çatışma, *Cevdet Bey ve Oğulları*'nda sıkça yer verilen bir teknik olup Doğu-Batı ve geleneksel-modern çatışması şeklinde yer edinmektedir.

2.4. Leitmotif

Bu kavram için “anaörge” terimini kullanan Nurullah Çetin, leitmotifi şu şekilde tanımlamaktadır: “Anaörge (leitmotive, kılavuz motif, ana motif, gong ifade) romanın belli yerlerinde ana düşüncüyü ya da yan iletileri yansıtmak üzere tekrar edilen simgesel değerdeki kelime, ifade, cümle, mısra gibi dil unsurlarıdır.” (Çetin, 2009, s.123)

Cevdet Bey ve Oğulları'nda yer alan leitmotifler genellikle Batılı tarzda yaşamı temsil etmektedirler. Bunlardan birisi Avrupa'ya gidip geldikten sonra genç bir Fatih olmayı hayal eden, romanda hırsları ve para tutkusuyla karşımıza çıkan Ömer'dir:

“Ömer kıpkırmızı olmuştu. ‘Gösterişe merakı, heyecan, kadınları etkileme isteği...’ diye düşünüyordu. ‘Hiçbir zaman olgunlaşamayacağım. Oysa yirmialtı yaşındayım!’ Birden Atiye Hanım atıldı: ‘Ah, galiba anladım sizi!’ dedi. ‘Çağdaş bir Rastignac’sınız siz. Biliyor musunuz onu? Balzac’ın Goriot Baba romanında vardır hani... Öyle biri. Bir fatih... Evet, Türkçesi böyle olmalı, değil mi?’(...) Atiye Hanım buluşunun heyecanıla: ‘Evet, evet bir fatih, bir Rastignac!’ diye mırıldandı. Ömer birden: ‘Türkçesini kullanmak istiyorum!’ dedi. ‘Fatihliği seçtim!’” (Pamuk, 2016, s.101)

Görüldüğü üzere romanda Ömer'in bahsettiği leitmotifler, Batılı roman yahut roman kahramanı olmakla birlikte Ömer tercihini Doğu'nun kahramanı olduğunu düşündüğü “fatih”ten yana kullanmıştır. Bir diğer leitmotif ise Cevdet Bey'in konağında yer alan “art nouveau” yatak odasıdır:

“Perihan komodine dirseklerini dayamış, arada bir aynaya bakıyordu. Refik uysal bir kedi gibi hissediyordu. Zaman hatırlanmış, kısa süren o coşku unutulmuş gibiydi. ‘Vatandaş olduğumu hatırladım!’ diye düşündü. ‘Babasının kurduğu işte çalışan, yazıhanede oturmaktan pek hoşlanmayan, oradan herkesten erken çıkıp evine kaçan bir vatandaş. Şimdi karısıyla birlikte art nouveau yatak odası takımının içinde oturuyor!’” (Pamuk, 2016, s.155)

“Art nouveau” yatak odası, Batı'dan alınmış bir kültürün simgesi olarak romanda yer almaktadır. Değişen mobilya zevkinin temsilcisi niteliğindedir.

Cevdet Bey'in yeğeni Ziya'nın romanda Cevdet Bey tarafından sık sık “hayalet” olarak nitelendirilmesini de bir başka leitmotif örneği olarak verebiliriz: “‘Hayalet!’ Ziya’yı görüşünün üzerinden bir ay geçmişti, ama Cevdet Bey hâlâ düşünüyordu: ‘Ağzı içki kokan, göğsünde madalya taşıyan, amcasından para sızdırmaya çalışan bir hayalet!’” (Pamuk, 2016, s.185)

Romanda yer alan leitmotiflerden belki de en önemlileri Batılı tarzda yaşamı simgeleyen pipo, şapka, şık sıfatı ile nitelendirilen insanlar, parfüm, kravat vb. aksesuarlardır. Fakat bunların yanında sebebinin belirtilmediği bir leitmotif daha vardır: Nigâr Hanım'ın karşılaştığı durumlar karşısında sık sık gözlerini kırıştırmasıdır. Romanda yer alan ve kuşkusuz romanın mihenk taşıını oluşturan leitmotif Cevdet Bey'in aile kurarken salonun baş köşesine astığı saattir. Ailenin ve çevresinin her anına tanıklık eden bu saat konaktan apartmana taşınırken titizlikle monte edilmiş ve geleneğin son temsilcisi Nigâr Hanım'ın vefatıyla durmuştur.

2.5. Mektup

Romanda yer alan mektuplar genellikle yaşamış oldukları buhranlar neticesinde İstanbul'dan Doğu'ya kaçan bireyleri anlatırken bir nevi "kaçış temi"ni simgeler niteliktedir. Ömer'in hırsları uğruna Erzincan'a çalışmaya gitmesi, Refik'in konaktaki hayattan sıkılıp Ömer'in yanına gitmesi ve son olarak Muhiddin'in yaşamış olduğu buhranlar neticesinde uzaklaşması bu duruma örnek verilebilir. "Sevgili Nazlı, Geçen mektubumun cevabını almadan hemen bunu yazıyorum.(...) Biraz da şarap içtim şimdi, keyifliyim. (...) Düşündüm, taşındım, seninle evlenmeye karar verdim. Nasıl? Bence iyi olur bu! Bana, benim büyük tasarımlarımla çelişmez gibi geliyor.(...)" (Pamuk, 2016, s.161) Mektupta dikkat edilmesi gereken unsurlar Batılı yaşayış tarzına örnek verilebilecek "şarap" simgesinin kullanılmış olmasıdır. Bir diğer unsur ise Muhiddin'in "özgür", "bireysel" bir hayat tarzından "evlilik" ve "çoğul" hayat tarzına geçmeye karar vermesidir. Muhittin modern bir hayat tarzından, geleneksel bir hayat tarzına geçmeye karar vermiştir, denilebilir.

2.6. Günlük/Hatıra Defteri

Romanda günlük, Refik'in "İtiraflarım"ı, Hölderlin'in eserlerini, Voltaire'yi okuması ve edindiği fikirleri aktarmasıyla karşımıza çıkmaktadır. Refik'in yazmış olduğu hatıra defteri sayesinde bir bireyin gelenekten kopup moderniteye olan yolculuğunu; bunun neticesi olarak da aile ortamından uzaklaşmak için konaktan apartmana taşınması ve bireysel hayat tarzını benimsemesini görmekteyiz. Romanın başlarında erken yaşta ailesinin onayıyla evlenip pek fazla sorgulamadan hayatını sürdüren Refik, zamanla arkadaşları Muhiddin ve Ömer'in etkilemesiyle okumalar yaparak farklı bir hayat tarzı benimsemiş ve sembolik bir karakter haline gelmiştir.

"Hastalık geçmedi. Hep aynı ateş. Yatakta yatmaktan sırtım ağrıyor. Bütün gün yaptığım iş gazeteleri okumak, Oblomov gibi miskin miskin yatmak. Voltaire'yi, Rousseau'yu, hep aynı şeyleri, gazeteleri okumak. (...) Bu hasta ve zayıf gövdemden, uyuşuk, kararsız, çürüyen ruhumdan utanıyorum..." (Pamuk, 2016, s.253)

Görüldüğü üzere Refik, aradığı düşünce tarzını bulduktan sonra "Artık yazacak bir şey kalmadı." Diyerek hatıra defterini kapatmıştır.

Sonuç

Cevdet Bey ve Oğulları, Orhan Pamuk'un ilk eseri olup yazarın kendi hayatı ve çevresinden yola çıkarak İstanbul merkezli bir devletin ve bireylerinin yaşadığı değişimleri merkeze alan ve bunları tüm gerçekliği ile çarpıcı şekilde gözler önüne seren romanıdır. Söz konusu romanda yer alan bireyler yeni bir medeniyetle karşılaşmanın verdiği şaşkınlıkla "Biz Neyiz?" sorusunu merkeze alarak varlıklarını ve yaşam tarzlarını bir görüş içerisinde sürdürmeye çalışmışlardır. Konakta toplumsal olarak yaşamakta olan aile, zamanın değişmesi ile apartmana geçmişler ve birer "birey" hüviyeti kazanmışlardır. Avrupa onlar için bir hedef haline gelmiştir. Edebî eserlerde biçimin içeriği yansıtması bir gerçek olarak kabul edilebilir. Söz konusu romanı incelerken iki aşamalı incelememin amacı da bu durumu yansıtmak olmuştur. Bahsi geçen roman, yalnızca içerik bakımından modernist unsurları taşıyan bir eser olarak kalmayarak biçim bakımından kullanmış olduğu yöntemlerle de bu özelliğini sürdürmüştür.

Kaynakça

- Armağan, Y. (2017). *Türk Şiirinde İmkânsız Özerklik*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Aslan Yaşar, G. (2011). Ortaçağ'dan Günümüze Modernite: Doğu ve Doğası, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7, 10-26.
- Batu, M. (2017). Tüketim Kültürü Odağında Modernizm ve Postmodernizmin Karşılaştırılması, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2, 991-1023.
- Çetin, N. (2009). *Roman Çözümleme Yöntemi*, Ankara: Öncü Kitap.
- Ecevit, Y. (2016), *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kantarcıoğlu, S. (2007). *Türk ve Dünya Romanlarında Modernizm*, İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Karabulut, M. (2012). Yusuf Atılgan'ın 'Aylak Adam' Romanında Anlatım Teknikleri, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7, 1375-1387.
- Pamuk, O. (2016). *Cevdet Bey ve Oğulları*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Sağır, A. (2013), Modern Dünya ve Ölüm: Batı'nın Ölüm karşısındaki Tavrı, *Tarih Kültür ve Sanat Aştırmaları Dergisi*, 2, 213-221.
- Tekin, M. (2004), Roman Sanatı, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Gelir, Y. ve Tütak, M. (2017). Modernist Bir Yazar Olarak Yusuf Atılgan. *ulakbilge*, 5 (13), 1091-1108.
- Yalçın, A. (2017). *Siyasal ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Dönemi Çağdaş Türk Romanı (1946-2017)*, Ankara: Akçağ Yayınları.

